

REVISOR #19

2018

De Bezige Bij Amsterdam

REDACTIONEEL

Tijdens mijn studie Nederlandse taal en cultuur ging het meer dan eens over zogeheten ‘*Revisor*-proza’ en typische ‘*Revisor*-auteurs’: Frans Kellendonk natuurlijk, ook Oek de Jong werd vaak genoemd, het ging soms over Thomas Rosenboom. Maar bestaat er vandaag de dag nog typisch *Revisor*-proza?

Ik betwijfel het. Als wij op onze redactievergaderingen ingezonden kopij bespreken, gaat het nooit over de achterliggende stroming, over engagement of over kenmerkende *Revisor*-eigenschappen. Het gaat over perspectief, woordgebruik, ritme. Over waar we door verrast worden, wat onze aandacht vasthoudt.

Wie of wat hield onze aandacht vast tijdens het maken van nummer 19? We wisten meteen dat we het overlijden van Menno Wigman – hoewel nooit een typische *Revisor*-auteur, in de loop der jaren schreef hij drie keer voor ons – niet zomaar wilden laten passeren. Jeroen van Kan leverde een prachtig gedicht naar aanleiding van Wigmans sterven. Joris van Casteren verdiepte zich speciaal voor ons in het vroegste werk van Wigman, diens zelf gestencilde bundels die oud-schoolgenoten nog bleken te bezitten. Het leverde een ontroerend, bij tijd en wijle komisch essay op.

Natuurlijk is er meer. Bijvoorbeeld het door Anne Visser vertaalde verhaal ‘*Trainsong*’, geschreven door Jan Kerouac – ja, *de dochter van*, maar vooral een levendig, soepel vertelster. Er is poëzie

van onder anderen Radna Fabias, de Vlaamse Ruth Lasters en Lies van Gasse. En er zijn zelfs voor ons doen veel debutanten. Bijzonder verheugd ben ik over ‘Ik ben Dat’ van Daan Borrel, een essay zoals het hoort: persoonlijk, origineel, tegendraads, en ook nog eens met veel vaart opgeschreven. Write Now-winnaar Kyrian Esser debuteert hier met zijn indrukwekkende verhaal ‘Kleine mannen, grote lijnen’, over Max en zijn vader, over een lijk dat in stukjes aanspoelt op het strand. Ook Scotty Gravenberch en Iduna Paalman laten zich overtuigend gelden als prozadebutanten. De intrigerende beginzin van laatstgenoemde: ‘Een man ontmoeten zou natuurlijk niet het doel van deze avondwandeling moeten zijn.’ En daarna wordt het alleen maar beter. (Het vervolg van Iduna’s verhaal valt overigens te lezen op onze website.)

De resterende vraag: wat bindt al deze bijdragen, al deze verhalen en gedichten, al deze beschouwingen? Een wereldbeeld? Een maatschappelijke visie? Ik geloof dat het eerder een ambachtelijke benadering is. Het voelbaar wegen van woorden, het zoeken naar het juiste perspectief, het tonen van een verhaal dat anders onverteld zou blijven. In dit nummer zijn het even allemaal *Revisor*-auteurs, en we presenteren ze met trots.

Thomas Heerma van Voss

INHOUD

Radna Fabias	<i>Twee gedichten</i>	3
Jeroen van Kan	<i>Vallen</i>	7
Joris van Casteren	<i>Die Leiden des jungen Wichmanns</i>	9
Iduna Paalman	<i>Blitzmädel (I)</i>	17
Daan Borrel	<i>Ik ben Dat</i>	20
Ruth Lasters	<i>Drie gedichten</i>	26
Kyrian Esser	<i>Kleine mannen, grote lijnen</i>	29
Roberta Petzoldt	<i>*Failure notice</i> ☺ <i>Herrijzenis</i> ↑ ↓	34
Scotty Gravenberch	<i>Play</i>	38
Jan Kerouac	<i>Trainsong</i>	42
Jurriaan van Eerten	<i>De storm voelen</i>	45
Lies van Gasse	<i>Expeditie</i>	49
Roziena Salihu	<i>Koffie met iets sterks</i>	52
Thomas Heerma van Voss	<i>Het kerstdiner</i>	56

Revisor verschijnt mede dankzij een subsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Uitgegeven door De Bezige Bij in opdracht van Stichting De Revisor.

Redactie: **Babs Gons, Thomas Heerma van Voss, Bernke Klein Zandvoort, Jan van Mersbergen, Daan Stoffelsen.**

Copyright © 2018 de auteurs
Voor overname kunt u zich wenden tot Uitgeverij De Bezige Bij, Van Miereveldstraat 1, 1071 DW Amsterdam.

Omslagontwerp Eline Kentie
Logo-ontwerp Moker Ontwerp
Vormgeving binnenwerk Aard Bakker
Druk Bariet, Steenwijk
ISBN 978 94 031 2510 7
NUR 324
debezigebij.nl
revisor.nl

ABONNEMENT: REVISOR.NL/LIDWORDEN

WAAROM JE NIET MOET VRAGEN HOE HET GAAT

mijn manicure leest nu ook handen om bij te verdienen
'mensen geven meer om de liefde dan om handen' zegt ze
ze heeft een slogan op haar visitekaartje mooi merkvast
de handen van de vrouw zijn haar belangrijkste wapen
waar ze handen zegt bedoelt ze vocht en ook dat klopt niet

uit een lijn in mijn linkerhand maakt ze op dat ik de verleden tijd
met de tegenwoordige tijd verwar dat begrijp ik wel, vorige week
sneed ze weer per ongeluk in mijn nagelriemen
mijn bloed bleek nog steeds hardnekkig rood
in de druppels zag ze
'een man die je vast
hield
een man die van je huid
hield
een man die je kuiten
in bewaring houdt
en een man – je favoriet –
hij gelooft jou niet'
'stop de vermannelijking van mijn bloed' zei ik
en ik zei 'vol is vol'
ze vond het niet grappig

de bakker vertelde me vanochtend dat Allah groot is hij wenste me
kinderen maar kon ik ook contant betalen?
'er is elke dag storing' zei hij

ik heb bijna alle puin uit mijn longen gehoest
ik rook alleen nog sigaren en de huisarts
kent inmiddels mijn koosnamen mijn straatnaam de status van mijn
huid per jaargetijde hij schijnt
zijn licht op de achterkant van mijn tong vraagt me diep te zuchten
zucht zelf ook
hij somt op hoe de donkerte insluipt zeurende

gewrichten apathie bevlekte
longen zwakke
blaas houten
ledematen lever-
moeheid
gripverlies

het wordt nacht
in hoofd
het wordt nacht
in schouders knie en
teen
hij wijst de erosie aan tussen zijn tanden
spat een mandarijnpertje open, als hij slikt
beschouw ik uit onvermogen de pracht
van alle weke dingen die ik ken

het goede nieuws is dat mijn inhoud eenstemmig is
al mijn organen stellen dezelfde vraag

TE VAAK OP STOEPEN IN DE ZOMERZON

te vaak op stoepen in de zomerzon onder
terrasverwarming in een cirkel op houten banken rondom
een kokende pot glühwein bij een biologische streekmarkt in
de auto op de fiets in de kroeg, vooral overal waar drank is
gaat het over hoe we ons niet kunnen hechten
of de variant waarbij we ons hechten
aan anderen die zich niet kunnen hechten
wat feitelijk op hetzelfde neerkomt en
iedereen is bang

ook gebruiken we te veel woorden
neem het woord 'ik'
besmeurd vermoed te vaak herhaald
of het woord 'eerlijk' of 'open' waarvan we nooit weten of we het-
zelfde bedoelen
is open het tegenovergestelde van benen tegen elkaar
is open schijnsel van koelkastlicht in winternacht
is het iets wat je kent van televisie
is de eenzaamheid van emotionele orgies eerlijk
is het eerlijk om te zeggen dat je niet bang bent omdat je je niet wilt
hechten aan de betekenis van angst
is dat een evolutionaire adaptatie
is het voordelig
is het armoede
is naaktheid eerlijk
is streven naar romantisch geluk decadent
wat is ons standpunt als het gaat om kaarslicht
is dat kitsch knus romantisch of iets om een traan bij te laten in een
kerk in zuid-europa ergens ergens
is liefhebben een vorm van toerisme

waar mag ik op je landen
is je liefde een snelweg
is het druk op je vluchtstrook

met welke woorden neem je afstand
wat is afwijzen hoe doe je dat
wat is zwijgen hoe doe je dat
wat is weigeren hoe doe je dat als
bange mensen
(jij bedoelt vuile)
(ik bedoel woorden)
zo
lekker
bekken
neem het woord 'ik'
te vaak
op stoepen
in de zomerzon
onder terrasverwarming
in een cirkel
op houten banken
rondom een kokende pot glühwein
bij een biologische streekmarkt
in de auto
op de fiets
in de kroeg vooral
overal

het is wat je
de aanzuigende kracht
van sterven kunt noemen
dat even willen samenvallen

alleen begint dan
het uiteenvallen alweer
tot een volgend sterven
je weer aan anderen bindt

de samenstelling van die
dodenclusters bepaald door
het grillig parcours
van sterven even onderhevig
aan natuurwetten als
vallende stenen

die wetten schrijven
plotselinge klontering voor en dan
een gestaag
uiteenvallen

die wetten kennen variabelen want
uiteindelijk is de wet het masker van de gril
of zoals god zou zeggen
de gril het masker van de wet

vallen

soms langzaam
soms toch ook verbazend snel
soms val jij alleen
soms laat jij vallen
soms valt een nieuwe dode
over de vorige heen

in jullie graven heb ik het mijne
al zo vaak herkend
mijn diepte blijft door
jullie ongekend

voor wie
het talent ontbeert
komt het talent voor
tijdelijk bindmiddel

zelfs niet met de dood

zelfs de wet van
het sterven daagt het
vertrouwen uit
bij iedere val opnieuw

Die Leiden des jungen Wichmanns

Joris van Casteren

Op zondagmiddag 25 maart, zes weken na zijn begrafenis, ga ik naar het huis van mijn dichtersvriend Menno Wigman. Vriend Rogier en zwager Robert tillen juist zijn koelkast naar beneden. Boven wacht Anneke, de tante uit Tuitjenhorn die hem de afgelopen jaren steunde en naar het ziekenhuis bracht als er onderzoeken verricht moesten worden naar de zonderlinge hartkwaal die hem fataal werd.

Met haar zoon Dick en Menno's zus Annet probeert ze orde aan te brengen in de enorme hoeveelheid boeken en geschriften die zich in de loop der jaren in de bovenwoning aan de Bonairestraat ophoopte, te midden van fraai art-decomeubilair. 'Menno was geen verzameelaar,' zegt tante Anneke, 'hij deed gewoon nooit iets weg.'

Een jaar of tien geleden ben ik hier voor het laatst geweest, toen de hakenkruizen die een hysterische ex ooit in zijn voordeur kerfde, nog goed zichtbaar waren. De laatste jaren spraken we bij mij af, of in een café. 'Hij liet hier vrijwel niemand meer binnen,' zegt Annet.

Die avond hadden we ergens gegeten, en vooral gedronken, met Hafid Bouazza. Menno was hier in deze woonkamer op een fauteuil gaan zitten, die ik nu niet meer zie, en ik op een zwarte canapé, die er nog wel is maar tegen een andere muur staat.

We spraken over mijn nieuwbouweugd in het kunstmatige Lelystad, die hem bovenmatig interesseerde. Terwijl ik liever hem hoorde over het deftige Santpoort-Zuid, waar hij opgegroeide, aan de Louise de Colignylaan, niet ver van de ruïne van Brederode, de restanten van een zeven eeuwen oud kasteel; kom daar maar eens om in de Flevopolder.

Op dat Santpoort-Zuid leek mij de bekende uitspraak van Gerard Reve ('Laat elke hoop varen, gij die hier opgroeit') bepaald niet van toepassing, maar Menno dacht daar anders over. Als je hem mocht geloven was het een en al droefenis daar.

In de eerste plaats vanwege de nabijheid van begraafplaats Westerveld, waar ook een crematorium is gevestigd. Op het gymnasium Felisenum in Velsen-Zuid, waar Menno naar school ging, kon je volgens hem bij wind uit een bepaalde richting de geur van verbrande lijken ruiken.

Minstens zo bepalend was het Provinciaal Ziekenhuis, een psychi-

atrische inrichting aan de Brederodeweg, zowat om de hoek. Geesteszieken, die hij regelmatig tegenkwam in de buurt van zijn woning, zouden hem de rest van zijn leven blijven fascineren. *Het gesticht* (2007), het fraaie verslag van de drie maanden die hij als writer-in-residence mocht doorbrengen in de kliniek van Den Dolder, getuigt daar onder meer van.

10

Ik heb inmiddels zo'n beetje al zijn jeugdwerk – zelf gestencilde dichtbundels, tijdschriftjes en vertalingen – weten te verzamelen, met hulp van enkele van zijn jeugdvrienden en oud-klasgenoten van het Felisenum, die de werkjes, die hij voor een paar gulden verkocht, nog in hun bezit hadden.

Wat ik nog niet heb – en daarom ben ik op uitnodiging van Anneke naar de woning gekomen – is *Le salon jaune*, negen erotische gedichten die hij in 1985 bundelde onder het pseudoniem Judith Gautier, en *Mort Subite*, een tijdschriftje met zwart-romantische verzen en beschouwingen.

Mort Subite heeft Anneke zowaar gevonden, *Le salon jaune* niet, maar wel het nummer van *Maatstaf* waar die negen gedichten in 1989 in werden afgedrukt, wat nog een relletje ontketende, omdat Menno Wichmann – zoals hij zijn naam toen schreef – in de inleiding beweerde dat Judith Gautier, dochter van de door hem bewonderde Théophile Gautier, deze bundel met 'edelpornografie' in 1896 in Parijs had gepubliceerd.

'Tot haar grote spijt is het de redactie gebleken dat de bijdrage van Menno Wichmann in het juli-nummer van 1989 op een mystificatie berust en dat het daarin genoemde dichtbundeltje *Le salon jaune* van Judith Gautier niet bestaat,' aldus het redactioneel in een volgend nummer.

Anneke heeft ook *Het roze olifantje* (geen jaartal) aangetroffen, een mij onbekend sprookje waarin Wigman een olifant op wrede wijze laat verdrinken. Er staan tekeningen in van jeugdvriend Roel Smit, die veel van Menno's vroege werk illustreerde.

Thuis lees ik de brieven die Menno stuurde aan Anka Draganski, een klasgenote die tegenwoordig in Zwitserland woont en op mijn verzoek scans maakte van hun correspondentie. 'Het Franse proefwerk ging kut, maar niet getreurd; eens zal ik beroemd zijn,' schreef

hij haar op 31 januari 1982, toen hij vijftien was.

Op 20 december 1982 meldde hij haar in een reviaans getoonzette brief ‘ongeveer drie kwartier per dag’ met schrijven bezig te zijn. Schrijven was erg belangrijk, want ‘zolang je maar bezig bent zie je niet dat het allemaal zinloos is en voor de Dood bestemd’.

Roel Smit, met wie Menno eveneens druk correspondeerde, stuurde me ook enkele brieven: ‘(...) over enkele minuten zal ik mij naar school begeven om mijn eindexamen Duitsch te maken en daarna zal ik mij weer aan de volgende examens zetten. Wat een vernedering is die school toch!!’

In 1983 stencilde Menno zijn eerste dichtbundel, op het gymnasium, aangemoedigd door zijn docent Nederlands. *Het maanjongetje* heette die bundel en hij stond, met regels als ‘een nachtdoek voor den doffe ogen’ zwaar onder invloed van Franse decadente dichters als Jean Lorrain, Jules Laforgue en vooral Charles Baudelaire en Arthur Rimbaud.

De bundel wordt bevolkt door sombere creaturen: ‘Eeuwig peinzend en nimmer grijnzend, / Liefde en vriendschap veinzend.’ Het klinkt nog niet erg authentiek, op de gedichten ‘Haarlem’, ‘De Haarlemmer’ en ‘De Haarlemmermeer’ na, waarin ik op deze regel stuit: ‘De realiteit is een hoer achter gordijnen’. In ‘De Haarlemmermeer’ wordt het verdorven Haarlem weggevaagd, ‘als een hemd door een waspers gehaald’.

Deze drie gedichten, valt op te maken uit de brieven aan Dragan-ski, las hij voor tijdens een poëziefestival in De Toneelschuur. Het *Haarlems Dagblad* schreef dat ze best aardig waren maar dat Wigman ‘zo snel en binnensmonds’ voordroeg. ‘Toen ik dat las was ik best wel boos,’ liet hij Anka weten.

Het had hem niettemin ‘de tweede prijs’ opgeleverd. Tijdens de uitreiking, schreef hij Anka, werd gezegd dat hij nogal ruwe taal gebruikte. ‘Wat dom zeg, ruwe taal, hoe komen ze erbij: het woord hoer bestaat al langer dan Jezus.’

11

Wigman en Van Casteren op gezamenlijke bundelpresentatie in Perdu, 2001. FOTO: ROGIER TAMINIAU

In de jury zat niemand minder dan Louis Ferron. ‘Haarlems grootste lul-schrijver, die pas weer op tv was, en een boek van Hitler (*Mein Kampf*) ging analyseren. Daar word ik zo schijtziek van, van dat analyseren (...)’

Toch was hij blij dat Ferron hem enkele dagen later groette op straat. ‘En dat motte we hebbe.’ Hij besloot als volgt: ‘Ik zou als ik jou was deze brief maar goed bewaren, want later als ik beroemd ben, dan is hij nog honderden guldens waard.’

12

‘Het gekkenhuis’, ongetwijfeld geïnspireerd op het Provinciaal Ziekenhuis, is een ander opmerkelijk gedicht in deze officieuze debuutbundel. ‘Sommigen denken dat ze Napoleon zijn geweest, Anderen Jezus,’ lezen we. Ze werden ‘aan het kruis gehangen’ en ‘doen hun behoeften op de gangen’.

Dit vers is opgedragen aan Willie, een verlopen punker die in psychotische toestand bij een basisschool was opgepakt en na een kalmerende injectie werd behandeld in het Provinciaal Ziekenhuis. Hij had Menno, die er ook punkachtig uitzag, op straat aangesproken, zoals te lezen is in *Het gesticht*, en vervolgens zelfs kopij aangeleverd voor *Oorpijn*, het blaadje dat Menno later met een andere vriend maakte.

Ik blader door *Kunsthuis 1* en *2*, een studentikoos tijdschriftje dat hij onder meer met jeugdvriendin Machteld Allan maakte, waarin ‘het gelukkige burgerbestaan’ op de hak werd genomen. Menno was allergisch voor alles wat naar burgerdom zweemde, vertelde hij in 2001 aan Tom Kellerhuis.

In dat interview zei hij dat het er bij hem thuis nooit erg cultureel aan toe was gegaan, hooguit slingerde er een boek van Ludlum rond. Zijn vader, verkoopleider bij Hoogovens, was eerder getrouwd geweest, met een Griekse, van wie hij twee dochters had. De ene, ze studeerde in Amerika, had een einde aan haar leven gemaakt.

Menno was veertien toen dat gebeurde. Het bericht, zei hij tegen Kellerhuis, ‘verbijsterde’ hem. Zoals de patiënten uit de nabije kliniek hem verbijsterden, die met regelmaat voor de trein sprongen, niet ver van hun woning. ‘Kennelijk was het leven veel minder de moeite waard dan ik dacht.’

In april 1986 stond er een interview met de zelfverklearde poète maudit op de jongerenpagina van *Het Vrije Volk* (‘Baudelaire in plaats van Sky Channel,’ luidde de kop), met een foto waarop we hem zien poseren bij een graf op begraafplaats Westerveld.

‘Ik ben een zwaarmoedige jongen en erg in mezelf gekeerd,’ zegt hij onder meer in dat stuk. ‘Er is een tijd geweest dat ik wekenlang op mijn kamertje zat. Kort geleden heb ik mijn kamer helemaal wit geschilderd. Het heeft nu een beetje weg van een lijkenel.’ Hij heeft het gevoel dat hij een eeuw te laat is geboren. ‘Als ik in een supermarkt kom kan ik al bijna huilen.’

Twee jaar ervoor had hij zijn tweede bundel gestencild, *Van zaad tot as*. ‘De wereld is een wit ziekbed,’ lees ik. Lijken worden door ‘woeste maden’ aangevreten. ‘O Tijd, wrede dief, keer om (...)’. Het leven is een reis die de dichter ‘niets dan droevenis bracht’.

Tijdens een poëziefestival had hij het bundeltje aan Boudewijn Büch overhandigd. Die besloot hem in april 1985 voor het radioprogramma *VPRO Boeken* te interviewen, dat ik als audiobestand kreeg toegestuurd. ‘Het is niet zo dat ik achter mijn typemachine ga zitten en er wat woordspelingen uit ga rammen of zo,’ hoor ik hem als achttienjarige zeggen. Doorgaans denkt hij ‘al weken’ over een onderwerp na, dan ‘slaat het ineens in een dag’ neer in een gedicht.

Büch vraagt wat zijn ouders ervan denken. ‘Die vinden het niet zo heel erg leuk.’ Ze menen dat hij zijn tijd verdoet met dat dichten. *Van zaad tot as* hebben ze maar half gelezen. ‘Ze konden er niet echt doorheen komen.’

Hij gaat, meldt Büch, geheel in het zwart gekleed. Toch is hij minder met de dood bezig dan voorheen. Behalve Franse decadenten leest hij veel van C.O. Jellema, omdat diens werk erg op dat van Rilke lijkt, en J.C. Bloem, die hij alleen al vanwege *Insomnia* sterk bewondert. ‘Maar ik zou hem [Bloem] niet willen zijn, zo’n oud mannetje dat elke avond dronken in het Americain zit.’

Aan een uitgever heeft hij nog niets opgestuurd, daarvoor acht hij zijn werk onvoldoende rijp. Wel stuurde hij ooit een gedicht naar *De Revisor*, tevergeefs. ‘Dat heb ik toen met zo’n standaardbriefje teruggekregen.’

In de herfst van 1985, hij zit dan in de eindexamenklas, probeert hij op het schoolplein *Nachtschade* te verkopen, een blad, aldus Menno Wichmann in het voorwoord ('nazomer 1895'), 'dat een eeuw geleden had moeten verschijnen' en 'zeer duidelijk in het teken [staat] van de Zwarte Romantiek en de Decadentie'.

In *Nachtschade* voert hij verschillende pseudoniemen op, die behalve poëzie ook proza afscheiden. Zoals Guillaume de Bazelaire, die 'Het dodenmasker' schreef, een griezelverhaal in de stijl van Edgar Allan Poe, over beeldhouwer Eugène de Chevalier, die drie wonder-schone adellijke dames vermoordt en na zijn daad dodenmaskers vervaardigt van het gelaat van zijn slachtoffers.

Het is goed geschreven, met oog voor beeldende details: 'De lucht, die door de pleisterkalk in de longen werd teruggedrongen en even later, toen hij de mal van het gezicht verwijderde, weer door de luchtpijp naar buiten kwam, verbrak de stilte met een vreemd en sinister gerochel. Niet veel later begonnen de spieren van het gezicht bewegingen te vertonen, viel de mond open en kwam er een blauwe en gezwollen tong naar buiten.'

In de gedichten, zoals 'Herinnering', van diezelfde De Bazelaire, klinken ritme en cadans van 's *Zomers stinken alle steden* (1997), zijn officiële debuut, al door. De inhoud – het geheel doet sterk aan Slauerhoff denken – is nog wat te ernstig, er heerst een overdaad aan spleen: 'Ook al had ik alles en meer moeten geven / Voor de schoonste Liefde en de grootste Dood, / Dan dit, dat nooit enig uitzicht bood / En ik lusteloos verder moet leven.'

Cecil Redgrave is een ander pseudoniem. Hij schreef 'Insomnia', een incestverhaal over broer en zus die een duivelskind krijgen. De interviewer van *Het Vrije Volk* wilde weten of 'Insomnia' autobiografisch was. 'Nee hoor, mijn zus zit op Schoevers en heeft een vaste vriend.'

Het *Haarlems Dagblad* drukte eveneens een vraaggesprek met hem af. 'Menno's ideeën hebben niks te maken met Jan van Veens *Candlelight* of zwijmelen met je liefde bij een ondergaande zon,' schreef de journalist.

Wigman (achter) met jeugdvriend Roel Smit op begraafplaats Westerveld, datum onbekend. FOTO: ANKA DRAGANSKI

Indrukwekkend is de vertaling van Théophile Gautiers verhaal *Le Club des hachichins* (1846), over de waanzinnige trip die een hasj rokend genootschap in een Parijs hotel beleeft.

Na *Nachtschade* wilde hij met Roel Smit een volgend tijdschrift maken, dat in 1988 als *Mort Subite* zou verschijnen en zou worden opgemerkt door Atte Jongstra, die het in *Het Parool* ‘een alleraardigst tijdschriftje’ noemde, hoewel de toon hem hier en daar ‘wat opgeschroefd’ in de oren klonk.

Hij is al druk in de weer met de kopij van dit periodiek, laat hij Smit weten. Binnenkort zal hij een en ander aan hem voorlezen, in de duinen. ‘Bijgestaan door de verkwikkende zon en de wonderlijke nephentes zal dit een onuitwisbare indruk op je maken.’

Met Smit en met Hugo Klaassen, een andere jeugdvriend, struinde hij regelmatig over de begraafplaats. In november 1986 verhaalt hij over zo’n excursie in de *Nieuwe Koekrand*, een krakersblaadje waar hij de serie ‘gedoemde dichters’ voor schreef.

In het stuk, over Slauerhoff, schrijft hij hoe hij met Hugo, ‘tijdens onze spijbeluren’, in ‘de geheimzinnige urnentuin’ steevast een eerbetoon brengt aan de dichter. Door in het donkergroene vaasje bij de urn enkele rozen te steken, gejat van ‘rijke burgermansgraven’.

Op een ‘verveelde dinsdagavond’ in 1986 leende hij een ‘onooglijk bibliotheekexemplaar’ van Baudelaires *Les Fleurs du Mal* en nam in zijn kamer – uitzicht op de achtertuin – met een woordenboek aan zijn bureau plaats. In een gemakkelijk artikel in *De Gids* uit 2002 legde hij uit hoe deze vertaalklus hem verging. ‘Ik wist maar amper wat er stond, had geen enkel benul van klassieke versvormen, maar betrok elk woord haast vanzelfsprekend op mezelf.’

De vertaling was ‘erbarmelijk’, oordeelde hij, maar er zouden nog talloze, veel beter geslaagde pogingen volgen. ‘Ik moet er niet aan denken wat voor gedichten ik had geschreven als ik me nooit in Baudelaire of Benn had verdiept,’ vervolgde hij. ‘Al die dagen die ik heb vermorst met het zoeken naar die ene juiste vertaling van dat ene kleine kwatrijn, die ene slotregel, het is me achteraf alleen maar ten goede gekomen.’

Met punk was hij na dit avontuur ook een beetje klaar – al bleef hij de rest van zijn leven in verschillende punkbandjes drummen – omdat hij ontdekte dat Baudelaire zijn haar destijds ook al verfdde en blowde als een gek.